

DOI 10.33099/2618-1614-2026-32-1-13-18
УДК 327.51:355.4(519.3:470:477)“2023/2025”

О. С. Чірікалов,

*кандидат історичних наук,
Національний університет оборони України,*

І. І. Фурман,

*доктор історичних наук, професор,
Національний університет оборони України*

Роль Корейської Народно-Демократичної Республіки в сучасній російсько-українській війні

У статті проаналізовано роль Корейської Народної Демократичної Республіки у війні Російської Федерації проти України та окреслено ключові напрями російсько-північнокорейського співробітництва. З'ясовано, що допомога КНДР має комплексний і багатовимірний характер, поєднуючи політичні, економічні та воєнно-технологічні мотиви, що дає РФ змогу частково компенсувати наслідки міжнародних санкцій і брак ресурсів. Підкреслено, що таке співробітництво не лише підсилює воєнний потенціал РФ, а й стимулює подальшу милітаризацію міжнародних конфліктів, загострює гуманітарну кризу та підриває дієвість санкційної системи як інструменту стримування агресії.

Окремо показано, що участь КНДР у російсько-українській війні набула системного виміру. КНДР фактично стала одним з ключових зовнішніх союзників РФ, постачаючи мільйони артилерійських снарядів, тактичні ракети, а також здійснюючи політичну підтримку російської агресії на міжнародних майданчиках. Значні обсяги поставок боєприпасів виявилися критичними для підтримання інтенсивності бойових дій і стабілізації окремих ділянок фронту. Зроблено висновок, що взаємодія між КНДР і РФ становить серйозний виклик для регіональної та глобальної безпеки, сприяє ерозії міжнародних режимів контролю над озброєннями і послаблює ефективність санкційної політики, створюючи передумови для подальшої ескалації в глобальному безпековому середовищі.

Ключові слова: російсько-українська війна, Корейська Народна Демократична Республіка, Північна Корея, Російська Федерація, Корейська народна армія, російсько-корейське військове співробітництво.

© О. С. Чірікалов, І. І. Фурман, 2026

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, що розпочалася у 2014 р. з окупації Криму та набула повномасштабного характеру в лютому 2022 р., давно вийшла за межі регіонального конфлікту. Вона стала точкою зіткнення різних світоглядних і політичних систем – демократичного Заходу та окремих авторитарних режимів. У контексті глобального переформатування системи міжнародної безпеки війна в Україні трансформувалась у своєрідне проксі-протистояння, де інтереси різних держав переплітаються у військовій, економічній та дипломатичній площинах. Конфлікт посилив геополітичну поляризацію та перевінив ефективність міжнародних інститутів, таких як ООН, система санкцій і регіональні союзи.

Новим етапом інтернаціоналізації війни стало розширення взаємодії Російської Федерації (РФ) з Корейською Народно-Демократичною Республікою (КНДР), яка стала одним з ключових її партнерів у військово-політичній підтримці конфлікту. Участь КНДР зміцнює воєнний потенціал РФ та демонструє прояв авторитарної солідарності, що може загрожувати глобальній безпеці та підривати систему міжнародного контролю над озброєннями. Вивчення ролі КНДР у сучасній російсько-українській війні дає змогу глибше зрозуміти механізми військово-політичної підтримки агресора, оцінити вплив третіх держав на перебіг війни та окреслити напрями посилення міжнародного тиску для нейтралізації подібних загроз.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Наявний масив публікацій щодо участі КНДР у війні РФ проти України можна умовно поділити на кілька тематичних груп. Найбільш концептуальне осмислення цієї проблематики представлено в працях південнокорейських і західних дослідників, які аналізують трансформацію російсько-північнокорейських відносин у контексті російсько-української війни. Зокрема, в дослідженні Йон-Чул Ха та Беом-Шік Шина [1] розглянуто вплив війни на еволюцію відносин між керівництвом РФ і КНДР. Автори обґрунтовують тезу про те, що війна стала важливим каталізатором поглиблення військово-політичної співпраці між двома державами.

Подібні висновки містяться в дослідженні [2], у якому наголошується на різкому поживленні двосторонніх контактів після 2022 р., а також у роботі Янга Ксянфенга [3], де аналізується формування ширшого євразійського безпекового комплексу, в межах якого війна в Україні поєднує європейські та азійські безпекові процеси.

Окремої уваги заслуговує дослідження К.-С. Генрі [4], у якому російсько-північнокорейське зближення інтерпретується як формування своєрідної «осі ізоляції» держав, що протистоять західному санкційному

режиму. Загалом зазначені праці формують теоретичне підґрунтя для розуміння причин і стратегічної логіки співпраці керівництва РФ та КНДР. Водночас вони переважно розглядають проблему на геополітичному рівні, приділяючи менше уваги конкретним формам участі північнокорейської сторони у воєнних діях.

Другу групу становлять аналітичні дослідження міжнародних експертних центрів, присвячені безпосередньо військово-технічній співпраці РФ та КНДР. Серед них вирізняється доповідь аналітиків Інституту вивчення війни, підготовлена К. Хірдом, Д. Шатсом та Е. О'Нілом [5], у якій розглянуті оперативні і стратегічні наслідки участі КНДР у війні проти України. Важливим джерелом аналітичної інформації є також робота С. Кренні-Еванса [6], у якій оцінюються масштаби матеріально-технічної підтримки Російської Федерації з боку КНДР, зокрема постачання артилерійських боєприпасів, ракетного озброєння й артилерійських систем.

Суттєвим документальним джерелом є звіт Команди з моніторингу багатосторонніх санкцій Multilateral Sanctions Monitoring Team (MSMT) [7], присвячений незаконній військовій співпраці між РФ та КНДР, що здійснюється всупереч застосованому санкційному режиму. Зазначені роботи значною мірою спираються на розвідувальні оцінки та відкриті джерела, мають системний характер і дають підстави оцінити масштаби і структуру військової підтримки Російської Федерації з боку КНДР.

Третю групу становлять публікації, присвячені аналізу конкретних зразків озброєння, які КНДР передає РФ. У матеріалах українських військово-аналітичних видань, зокрема *Militaryni* [8] і *Defense Express* [9], розглядається використання РФ північнокорейських ракет KN-23 та постачання самохідних артилерійських установок «Koksan». За оцінками аналітиків, постачання боєприпасів із КНДР може становити значну частину потреб російської армії у веденні війни. Водночас зазначені матеріали переважно мають інформаційно-аналітичний характер і зосереджуються на окремих видах озброєння, а не на комплексному аналізі військово-технічної співпраці між РФ та КНДР.

Окремий масив становлять публікації українських і міжнародних аналітичних ресурсів, у яких розглядаються питання підготовки військовослужбовців КНДР та їхньої можливої участі у воєнних діях на території Російської Федерації, зокрема в Курській області, а також потенційні наслідки цього для регіональної безпеки у Східній Азії. Більшість таких публікацій ґрунтується на розвідувальних оцінках, повідомленнях медіа та аналітичних припущеннях, що зумовлює обмеженість достовірних емпіричних даних.

Значну частину джерельної бази становлять інформаційні повідомлення міжнародних і регіональних

медіа, зокрема Yonhap News Agency [10; 11]. Водночас ці матеріали містять оглядову інформацію щодо постачання озброєння, політичних контактів та офіційних заяв і не передбачають глибокого наукового аналізу.

Отже, наявна історіографія та джерельна база характеризується значним обсягом фактологічних та аналітичних матеріалів, однак має фрагментарний характер і не формує цілісного уявлення про масштаби, форми і наслідки участі КНДР у війні Російської Федерації проти України. Це зумовлює актуальність подальших досліджень зазначеної проблематики та визначає наукову доцільність комплексного аналізу ролі КНДР у сучасній російсько-українській війні.

Метою статті є комплексний аналіз ролі КНДР у сучасній російсько-українській війні з акцентом на військовий вимір її участі. Водночас робота досліджує політичні мотиви і стратегічні інтереси КНДР, які визначають її підтримку Російською Федерацією, а також оцінює наслідки цієї взаємодії для регіональної та глобальної безпеки. Особлива увага приділяється реакції міжнародної спільноти на військову співпрацю КНДР і РФ та окресленню можливих сценаріїв її подальшого розвитку в контексті сучасної геополітичної конфронтації.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх десятиліть КНДР перебуває в умовах жорсткої міжнародної ізоляції, спричиненої її ядерною програмою, систематичними порушеннями прав людини та агресивною риторикою. Економічні санкції ООН, а також односторонні обмеження з боку США, Європейського Союзу та низки азійських держав значно обмежили її зовнішньополітичний простір. За цих умов КНДР змушена шукати альтернативні шляхи для збереження режиму і стратегічного впливу. Одним з ключових інструментів стало військове співробітництво з іншими ізольованими чи авторитарними державами, зокрема із СРСР, а згодом – з Російською Федерацією. Це співробітництво має глибокі історичні витоки, сформовані ще в умовах «холодної війни», коли КНДР отримувала значну військову й економічну підтримку з боку СРСР. Аналіз цих історичних взаємин дає підстави краще зрозуміти сучасну динаміку їхнього геополітичного партнерства та чинники, що визначають політичні орієнтири обох держав у XXI ст.

Військово-політична взаємодія між КНДР і СРСР бере початок у 1940-х роках, коли радянське керівництво сприяло становленню північнокорейського режиму, здійснювало підготовку військових кадрів, постачало озброєння для формування збройних сил під проводом Кім Ір Сена та фактично підтримало початок Корейської війни 1950–1953 рр. Упродовж усього періоду «холодної війни» СРСР залишався головним постачальником озброєння, пального та військових

інструкторів для КНДР, що забезпечувало підтримання її військового потенціалу на рівні, достатньому для здійснення ефективного регіонального стримування.

У пострадянський період, попри тимчасове охолодження відносин у 1990-х роках, Російська Федерація та КНДР поступово відновили стратегічне партнерство, зокрема у військовій та енергетичній сферах. На тлі зростаючої міжнародної ізоляції обох режимів у 2020-х роках спостерігається інтенсифікація двосторонніх контактів на найвищому рівні – проведення офіційних візитів, обмін дипломатичними заявами та обговорення механізмів обходу міжнародних санкцій. Ці процеси створили підґрунтя для формування нового етапу масштабної співпраці між державами [2; 4, с. 3].

Після початку російсько-української війни КНДР активно використовує ситуацію для поглиблення відносин з РФ. У 2017 р. північно-корейський уряд визнав Крим частиною Російської Федерації, а в жовтні 2022 р. – першим у світі визнав легітимними псевдореферендуми в окупованих Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях України та підтримав позицію російської влади щодо прийняття цих регіонів до свого складу. Це стало очевидним порушенням норм міжнародного права. У відповідь на цей недружній акт Україна заявила про розрив дипломатичних відносин з КНДР [12].

19 червня 2024 р. президент РФ Володимир Путін підписав з керівником КНДР Кім Чен Ином «Договір про всеосяжне стратегічне партнерство», спрямований на поглиблення двосторонніх зв'язків, а також на розвиток технічної, економічної та військової співпраці між країнами. Російський президент наголосив, що підписана угода передбачає, зокрема, взаємну допомогу в разі агресії проти однієї зі сторін, що відкрило нові можливості для офіційного обміну не лише матеріально-технічними ресурсами, а й військовими контингентами [3; 5, с. 6].

Хоча дипломатична підтримка КНДР має здебільшого символічний характер через її обмежений міжнародний авторитет, вона відіграє помітну роль у формуванні «антизахідної» коаліції, що об'єднує держави, котрі виступають проти домінування США та їхніх союзників на міжнародній арені – Російську Федерацію, Ісламську Республіку Іран, КНДР та частково Китайську Народну Республіку (КНР). Ці країни дедалі активніше кооперуються, створюючи мережу стратегічних партнерств у військовій, економічній та політичній сферах. У цьому контексті КНДР намагається використати підтримку РФ як інструмент підвищення власного міжнародного статусу і зміцнення позицій у глобальному протистоянні із Заходом. Для КНДР це також спосіб позиціонувати себе як одного з архітекторів альтернативного світового порядку, в якому домі-

нують сили, що виступають проти західних цінностей та інституцій. Крім того, варто зазначити, що Російська Федерація вже офіційно продемонструвала свою готовність захистити КНДР від міжнародного тиску, зокрема наклавши в березні 2024 р. вето на резолюцію Ради Безпеки ООН про поновлення роботи Групи експертів з контролю за дотриманням санкцій [13].

Окрім політичних мотивів, чітко простежується прагнення КНДР забезпечити економічне виживання режиму в умовах жорстких міжнародних санкцій. Північнокорейський уряд використовує можливості обміну військових ресурсів на життєво необхідні енергетичні товари, продовольство й технологічну підтримку. Такий бартерний формат взаємодії дає державі змогу частково компенсувати дефіцит критичних ресурсів, підтримувати стабільність внутрішнього ринку та забезпечувати безперебійне функціонування військово-промислового комплексу. У результаті формується система взаємозалежності двох ізольованих авторитарних держав, що посилює їхню стратегічну солідарність у протистоянні міжнародному тиску.

Участь КНДР у підтримці Російської Федерації в сучасному геополітичному конфлікті має також пропагандистське значення. Північнокорейський уряд прагне продемонструвати, що навіть держава з обмеженими ресурсами може виступати активним гравцем світової політики, здатним впливати на перебіг глобальних процесів. Для внутрішньої аудиторії це подається як доказ сили та незалежності держави, що мобілізує населення навколо правлячого режиму й відволікає увагу від економічних труднощів.

На тлі активізації політичної та ідеологічної взаємодії між РФ та КНДР центральне місце у двосторонніх відносинах посідає військово-технічне співробітництво. КНДР стала одним з основних постачальників засобів збройної боротьби. Так, згідно з даними розвідки США, ще у 2022 р. РФ придбала у КНДР мільйони артилерійських снарядів типових калібрів (122 мм і 152 мм), балістичні ракети ближнього радіусу дії («Hwasong-11»), стрілецьку зброю, протитанкові ракетні комплекси, ракети для переносних зенітно-ракетних комплексів (ПЗРК), боеприпаси для танків та артилерійські гармати. У подальшому інтенсивність і масштаб таких поставок значно зросли. За певними оцінками, у період із серпня 2023 р. по березень 2025 р. КНДР передала РФ близько 4,2–5,8 млн артилерійських снарядів калібрів 122 мм і 152 мм, що, ймовірно, склало до 40% усіх наявних на той час боеприпасів у російській армії [6; 7, с. 5, 8]. Згідно з даними Офісу вивчення відкритих джерел «Open Source Centre» [14, с. 5], це могло становити до половини всіх боеприпасів, використаних російськими збройними силами впродовж 2024 р.

Військові експерти відзначають, що поставки боєприпасів з КНДР здійснювалися в умовах критичної нестачі таких боєприпасів у російській армії. Ці поставки дали російським військам змогу забезпечити середньодобову норму витрат боєприпасів на рівні 22 729 одиниць (що на 7 236 одиниць більше, ніж без таких поставок) [6]. Можна констатувати, що на стратегічному рівні поставки боєприпасів з КНДР допомогли РФ зупинити контрнаступ Сил оборони України та продовжити наступальні дії. На тактичному рівні використання північнокорейських снарядів сприяло збільшенню втрат українських військ від артилерійського вогню, а за умови комбінування вогневих можливостей із чисельною перевагою в живій силі й техніці, це дало змогу досягти тактичних успіхів, зокрема в захопленні таких міст, як Авдіївка, Вугледар та інших.

За даними Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Національної розвідслужби Республіки Корея (NIS), доповіді Багатонаціональної групи зі спостереження за санкціями MSMT та інших джерел, у період від серпня 2023 р. до жовтня 2024 р. КНДР поставила до РФ також понад 100 твердопаливних тактичних балістичних ракет, зокрема типу KN-23, а також комплектуючі для їхнього ремонту та модернізації. Крім того, в межах цих поставок фіксуються далекобійні самохідні протитанкові ракетні комплекси «Bulsae-4», 240-мм реактивні системи залпового вогню, 170-мм самохідні артилерійські установки великої дальності «Koksap» (кор. Чучхе-по), реактивні гранатомети тощо [4, с. 6; 7, с. 8–10; 9; 10]. 29 грудня 2023 р. було зафіксовано перший підтверджений випадок застосування РФ проти України балістичної ракети KN-23 під час удару по Запоріжжю, а пізніше, 2 січня 2024 р., – по Харкову [7, р. 11]. За даними групи з моніторингу багатосторонніх санкцій MSMT, поставки зброї з КНДР до РФ спочатку здійснювалися залізницею. Згодом морські судна стали основним способом транспортування для великомасштабних поставок військової техніки та боєприпасів. Для перевезення критичного обладнання, зокрема ракет і транспортно-монтажно-пускових установок, використовувалися як залізничні перевезення, так і російські військові вантажні літаки [7, с. 16].

Слід зазначити, що такі масштабні поставки мають подвійний ефект. З одного боку, вони компенсують критичний дефіцит боєприпасів у збройних силах РФ, що дає змогу підтримувати інтенсивність воєнних дій. З другого боку, ці поставки посилюють залежність РФ від КНДР, створюючи для північнокорейської влади значні економічні вигоди. За оцінками Корейського інституту оборонних досліджень (KIDA), військова допомога Російській Федерації принесла КНДР понад 20 млрд дол. США [15] (за іншими джерелами – від 7,67 до 14,4 млрд дол. США [11]).

У межах взаємних зобов'язань Російська Федерація постачає КНДР енергоресурси та передає військовій технології, що включають розробки у сфері безпілотних систем, ракетної техніки та протиповітряної оборони, сучасні системи радіоелектронної боротьби та зенітні ракети [15; 16].

За даними MSMT та Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Російська Федерація також надала данні щодо використання ракет KN-23 з метою підвищення їхньої точності наведення [7, с. 13]. Є підстави вважати, що КНДР від свого союзника отримує допомогу у просуванні північнокорейської програми ядерної зброї [5, с. 11] та технології з ракетно-космічного сектора. Наприклад, від грудня 2024 р. північнокорейські балістичні ракети, застосовані російськими військами проти України, продемонстрували істотно вищу точність ураження цілей, що свідчить про технологічний прогрес КНДР і про посилення її військово-технічного потенціалу за рахунок російських технологій [15; 17]. Результати застосування вдосконалених ракет фіксуються північнокорейськими фахівцями та контролюються вищим військово-політичним керівництвом КНДР. Так, 18 жовтня 2024 р. південнокорейська розвідка підтвердила, що перший заступник директора Департаменту військової промисловості Центрального комітету Трудової партії Кореї, ключова фігура в розробці ракет КНДР Кім Чен Сік кілька разів відвідав північнокорейські ракетні стартові позиції (полігон KN-23) поблизу російсько-української лінії фронту з метою забезпечення наведення ракети KN-23 [18]. Таким чином, військове керівництво КНДР використовує російсько-українську війну як можливість оцінити ефективність систем озброєння, які воно вважає критично важливими для модернізації Корейської народної армії (КНА).

За даними південнокорейських джерел, у 2023–2024 рр. північнокорейські оборонні підприємства суттєво збільшили виробництво боєприпасів і ракет для постачання до РФ. Паралельно спостерігається якісне зростання технологічних спроможностей військово-промислового комплексу КНДР, зокрема у сфері модернізації ракет – від тактичних до міжконтинентальних, а також у розробленні нових типів озброєння, включно з гіперзвуковими ракетами та безпілотними літальними апаратами. Восени 2024 р. Верховний керівник КНДР Кім Чен Ін урочисто передав армійським підрозділам, розміщеним поблизу кордону з Республікою Корея, 250 нових тактичних ракетних пускових установок [15]. Цей факт свідчить про налагодження масового серійного виробництва балістичних ракет малої дальності та відповідних мобільних платформ.

У листопаді 2024 р. Російська Федерація також передала КНДР технології виробництва багатоцільових

ударних дронів типу “Shahed-136”. На сьогодні КНДР, яка зосередилася на розробці та масовому виробництві безпілотних літальних апаратів різних типів, запустила їх виробництво на різних підприємствах [15].

Важливим аспектом у відносинах двох країн є адаптація взаємообміну економічними та фінансовими ресурсами в умовах санкційних вимог. Так, у 2024 р. РФ допомогла КНДР обійти фінансові обмеження, відкрив для неї рубльові рахунки в банку MRB у Південній Осетії, що дало підсанкційним північнокорейським банкам змогу здійснювати міжнародні транзакції [19].

Північнокорейські підприємства почали виробляти сучасні комплектуючі та інтегрувати іноземну електроніку. Проблема нестачі високотехнологічної техніки в умовах запроваджених санкцій, запасних частин і вузлів розв'язується за рахунок поставок з Китаю, якій виступає головним постачальником сировини, промислового обладнання, електроніки та запчастин для північнокорейських заводів [15]. Співпраця між КНДР та Китаєм, попри певні протиріччя, базується на політичній та військовій близькості, яка охоплює стратегічну координацію та обміни, а також посилення економічних зв'язків. На торгівлю з КНР припадає понад 90% загального імпорту й експорту КНДР [5, с. 10]. Китай є давнім союзником КНДР та її найпотужнішим економічним партнером, а обидві країни прагнуть захищати спільні інтереси, особливо на тлі посилення напруженості зі США та Республікою Кореєю [1, с. 899; 5, с. 10-11].

Водночас РФ надає КНДР сучасні військові технології. Одержання КНДР технологічної та матеріальної підтримки від РФ та Китаю дає змогу компенсувати дію міжнародних санкцій і пришвидшити розвиток високотехнологічного озброєння. У контексті війни проти України посилення військово-промислової кооперації між РФ та КНДР сприяє продовженню конфлікту, забезпечуючи російську владу додатковими ресурсами для ведення воєнних дій. Таким чином, військово-технічне співробітництво між РФ і КНДР набуло системного довгострокового та взаємовигідного характеру, виходячи за межі тактичних домовленостей, що має суттєвий вплив на динаміку війни проти України, а також на архітектуру регіональної безпеки у Східній Азії. Цей процес засвідчує формування нової осі авторитарної взаємозалежності, спрямованої на протидію міжнародним механізмам стримування та санкцій. Це партнерство сприяє зміцненню оборонного потенціалу КНДР та стимулює розвиток її військово-промислового комплексу, що має стратегічне значення для внутрішньої стабільності режиму Кім Чен Ина.

У відкритих джерелах є повідомлення й аналітичні оцінки щодо потенційної присутності або використання 12 тисяч північнокорейських військових у воєнних

діях проти Сил оборони України на території Курської області, а також щодо розширення форм співпраці Російської Федерації та КНДР, що виходять за межі виключно матеріально-технічного забезпечення [5, с. 2–4; 7, с. 13; 20, с. 59]. У стратегічному вимірі сама поява подібних повідомлень у відкритому інформаційному просторі може розглядатись як індикатор зростання позарегіональної безпекової активності КНДР. У зв'язку із цим проблематика можливого залучення північнокорейського військового персоналу до війни РФ проти України потребує подальшого наукового аналізу.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити такі висновки.

Підтримка Російської Федерації в російсько-українській війні з боку КНДР є багатогранним явищем, що має економічні, воєнні та політичні мотиви, а також суттєво впливає на глобальну безпеку – загострює гуманітарну кризу, сприяє мілітаризації глобальних конфліктів і підриву системи санкцій як інструменту стримування агресії та підриває міжнародний порядок безпеки.

Посилення співпраці КНДР і РФ створює додаткові виклики для безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, особливо для Південної Кореї та Японії, які опиняються під загрозою розширення військової активності й нестабільності. Це стимулює регіональні держави до посилення військової готовності та пошуку нових стратегічних альянсів.

Роль КНДР у російсько-українській війні набула системного і стратегічного характеру, перетворивши цю державу на одного з ключових зовнішніх союзників РФ. Участь КНДР охоплює постачання боеприпасів і ракет, обмін військовими технологіями, політичну підтримку та безпосереднє залучення військовослужбовців Корейської народної армії до воєнних дій. Поставки мільйонів артилерійських снарядів і тактичних ракет стали критичним чинником, що дав РФ змогу відновити інтенсивність ведення воєнних дій і стабілізувати окремі ділянки фронту, зокрема під час кампанії в Курській області.

Отже, КНДР стала важливим елементом міжнародної підтримки російської агресії, посиливши її військовий потенціал та ускладнивши ситуацію на полі бою. Це співробітництво становить серйозний виклик для регіональної та глобальної безпеки, а також підриває систему міжнародних санкцій і механізми контролю над озброєннями.

Перелік літератури

1. Ha Y.-Ch. The Impact of the Ukraine War on Russian-North Korean Relations [Електронний ресурс] / Y.-Ch. Ha, B.-Sh. Shin // Asian Survey. – 2022. – Vol. 62, Iss. 5–6. – P. 893–

919. – Режим доступу : <https://doi.org/10.1525/as.2022.1800092>.

2. The Surge of Activity in Relations between North Korea and Russia [Електронний ресурс] / IISS // Strategic Comments. – 2023. – Vol. 29, Comment 30. – Режим доступу : <https://www.iiss.org/publications/strategic-comments/2023/the-surge-of-activity-in-relations-between-north-korea-and-russia>.

3. Xiangfeng Y. Toward a Eurasian Security Complex? The two Koreas' Entanglement in the Ukraine War and the Conjoining of European and Asian Security [Електронний ресурс] / Y. Xiangfeng // Asia Europe Journal. – 2025. – Режим доступу : <https://doi.org/10.1007/s10308-025-00742-3>.

4. Henry Cs W. Axis of Isolation: North Korea and Russia's Strategic Partnership in Ukraine [Електронний ресурс] : Conference Paper / Cs W. Henry // ResearchGate. – REECAS Northwest Conference 2025, University of Washington-Seattle, April 2025. – Режим доступу : https://www.researchgate.net/publication/391201765_Axis_of_Isolation_North_Korea_and_Russia's_Strategic_Partnership_in_Ukraine.

5. Hird K. North Korea Joins Russia's War Against Ukraine: Operational and Strategic Implications in Ukraine and Northeast Asia [Електронний ресурс] / K. Hird, D. Shats, A. O'Neil // Institute for the Study of War. – Режим доступу : <https://understandingwar.org/research/russia-ukraine/north-korea-joins-russias-war-against-ukraine>.

6. Cranny-Evans S. Brothers in Arms: Assessing North Korea's Contribution to Russia's War in Ukraine [Електронний ресурс] / S. Cranny-Evans // RUSI. – Режим доступу : <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/brothers-arms-assessing-north-koreas-contribution-russias-war-ukraine>.

7. Unlawful Military Cooperation including Arms Transfers between North Korea and Russia [Електронний ресурс] : MSMT/2025/1 / Multilateral Sanctions Monitoring Team // MSMT. – Режим доступу : <https://msmt.info/Publications/detail/MSMT%20Report/4195>.

8. Володимир Б. Росіяни випустили по Харкову дві північнокорейські ракети Hwasong-11Ga (KN-23) [Електронний ресурс] / Володимир Б. // Militarnyi. – Режим доступу : <https://militarnyi.com/uk/news/rosiyany-vypustily-po-harkovu-dvi-pivnichnokorejski-rakety-hwasong-11ga-kn-23>.

9. Росіяни уже везуть залізницею із КНДР 170-мм САУ М-1989 Koksan, і це не тільки про їх проблеми із 2С7 «Пион» [Електронний ресурс] // Defense Express. – Режим доступу : https://defence-ua.com/news/rosijani_uzhe_vezut_zaloznitseju_iz_kndr_170_mm_sau_m_1989_koksan_i_tse_ne_tilki_pro_jih_problemi_iz_2s7_pion-17184.html.

10. Ха Че-рим. Від спецпризначенців до далекобійної артилерії: Кім Чен Ин продемонстрував готовність підтримувати Росію [Електронний ресурс] / Че-рим Ха // Інформаційне агентство Yonhap. – Оригінал корейською мовою. – Режим доступу : <https://www.yna.co.kr/view/AKR2024120117500504>.

11. Woo Jae-yeon. N. Korea Estimated to Have Earned up to US\$14.4 bln from Russia-Ukraine War Involvement: Report [Електронний ресурс] / Jae-yeon Woo // Yonhap News Agency. – Режим доступу : <https://en.yna.co.kr/view/AEN20260316009200315>.

12. Заява МЗС України щодо розриву дипломатичних відносин із Корейською Народною Демократичною Республікою [Електронний ресурс] // Міністерство закордонних справ України. – Режим доступу : <https://mfa.gov.ua/news/zaayava-mzs-ukrayini-shchodo-rozrivu-diplomaticnih-vidnosin-iz-korejskoju-narodnoyu-demokratichnoyu-respublikoyu>.

13. Security Council Fails to Extend Mandate for Expert Panel Assisting Sanctions Committee on Democratic People's Republic of Korea [Електронний ресурс] : SC/15648. 28 March 2024 // United Nations. UN Meetings Coverage and Press Releases. – Режим доступу : <https://press.un.org/en/2024/sc15648.doc.htm>

14. Brothers In Arms: Estimating North Korean Munitions Deliveries to Russia [Електронний ресурс] / Alessio Armentoni, James Byrne, Joe Byrne et al. // Open Source Centre. – Режим доступу : <https://www.opensourcecentre.org/research/brothers-in-arms>.

15. Стахів А. Виробництво всього спектру зброї і поставки до Росії: як КНДР перетворюється на потужну воєнну силу. Аналітика Консорціуму оборонної інформації [Електронний ресурс] / А. Стахів // Еспресо. – Режим доступу : <https://espresso.tv/oborona-ta-bezpeka-virobnitstvo-vsogo-spektru-zbroi-i-postavki-do-rosii-yak-kndr-peretvoryuetsya-na-potuzhnu-voennu-silu-analitika-konsortsiumu-oboronnoi-informatsii>.

16. Ситуація на фронті не зміниться до завершення перемовин: Буданов про наступ, Іран і КНДР [Електронний ресурс] / ведуча І. Сампан ; гість К. Буданов // Громадське Радіо. На лінії вогню: воєнна аналітика з Іриною Сампан. – Режим доступу : <https://hromadske.radio/podcasts/na-linii-vohniu-voienna-analytika-z-irynoi-u-sampan/sytuatsiia-na-fronti-ne-zmynytia-do-zavershennia-peremovyn-budanov-pro-nastup-iran-i-kndr>.

17. Jung Chul-hwan. Exclusive: N. Korea's Combat Gains May Reshape East Asia's Security, Ukraine Intel Chief Warns [Електронний ресурс] / Chul-hwan Jung, Su-hyeon Park // The Chosun Daily. – Режим доступу : <https://www.chosun.com/english/north-korea-en/2025/02/17/GQCB3UC4YFHQTNG3QYGBSSTX3A>.

18. Чхве Хе-рьон. Ключова особа у розробці північнокорейських ракет інспектує російський пусковий майданчик [Електронний ресурс] / Хе-рьон Чхве // Dong-A Ilbo. – Режим доступу : <https://www.donga.com/news/Politics/article/all/20241019/130248531/2>.

19. Treasury Targets Key Actors in Sanctions Evasion Scheme to Support Russia and North Korea [Електронний ресурс] : Press Release // U.S. Department of the Treasury. – Режим доступу : <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy2590>.

20. Кан Ден Сік. Історичні чинники зближення КНДР та Росії як передумови участі північнокорейських військових у війні в Україні [Електронний ресурс] / Ден Сік Кан // Вісник КНЛУ. Серія Історія, економіка, філософія. – 2025. – Вип. 30. – С. 57–63. – Режим доступу : <https://doi.org/10.32589/2412-9321.30.2025.331786>.

Надійшла до редакції: 02.12.2025
Прийнята для опублікування: 16.02.2026